

- пристосованість до життя (здатність особи пристосовуватися до певних умов, жити за правилами середовища, що оточує);
- атмосфера в групі (сукупність внутрішніх взаємовідносин та емоційної напруженості між її членами);
- вміння самостійно працювати (здатність особи самостійно без стороннього впливу працювати, робити вибір та приймати рішення);
- впевненість в собі (емоційно-психологічний стан особи, що характеризується високим рівнем самооцінки та твердістю у своїх рішеннях);
- нові форми та методи навчання;
- систематичний контроль за навчальною діяльністю [3].

Таким чином, психологічна робота з першокурсником повинна включати в себе ознайомлення з ситуацією і типовими проблемами навчання у вищому закладі освіти; мотиваційний компонент; формування чутливості до змін в оточуючому середовищі і разом з тим позитивного мислення, щоб забезпечити змогу конструктивно сприйняти ці зміни.

Література

1. Гуманітарні науки // Науково-практичний журнал.: Кримський державний гуманітарний університет. 2011. – С. 115-119.
2. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: Навч. посібник. – К. : Знання, 2005. – 484 с.
3. Кухарева Т.А. Адаптація молодих спеціалістів - інженерів: Автореф. канд. дис. – Л., 1980. – 18с.
4. Педагогика и психология высшей школы. Учеб. пособие для вузов / Отв.ред.С.И.Самыгин. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1998, с.285-287.

Анотація. Махомета Т.М., Кучерява О.Ю. Особливості адаптації першокурсників у вищому навчальному закладі. У статті розглянуто особливості процесу адаптації студентів-першокурсників до навчання у вищому навчальному закладі. З'ясовано основні труднощі, що зазвичай виникають під час процесу адаптації студентів першого курсу навчання та шляхи їх подолання. Виокремлено фактори, що впливають на адаптацію студентів до умов навчання у вузі.

Ключові слова: адаптація, першокурсник, рівні адаптації, форми адаптації.

Аннотация. Махомета Т.Н., Кучерявая Е.Ю. Особенности адаптации первокурсников у высшем учебном заведении. В статье рассмотрены особенности процесса адаптации студентов-первокурсников к обучению в высшем учебном заведении. Выявлены основные трудности, обычно возникающих в процессе адаптации студентов первого курса обучения и пути их преодоления. Выделены факторы, влияющие на адаптацию студентов к условиям обучения в вузе.

Ключевые слова: адаптация, первокурсник, уровни адаптации, формы адаптации.

Summary. T. Makhometa, O. Kucheryava The article Features of adaptation of freshmen in high school. In the article the features of the process of adaptation of first-year students to study at university. It is shown the main difficulties that typically arise during the process of adaptation of first-year students study and how to overcome them. Thesis there is determined the factors that influence the adaptation of students to training conditions in high school.

Key words: adaptation, freshman, level of adaptation, adaptation of forms.

С. Е. Михайличенко, О. Ю. Депутат

Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка, м. Суми

Науковий керівник – Пухно С. В.

кандидат психологічних наук, доцент

ПСИХОЛОГІЧНА ПРОСВІТА СТУДЕНТІВ ВНЗ

В дослідженнях, присвячених актуальним питанням щодо професійного становлення студентів ВНЗ, аналізу підлягає мотиваційний компонент навчання, який забезпечує його результативність, стимулює пізнавальну активність. Особливого значення набуває проблема особистісного підходу в процесі навчання студентів ВНЗ, де відбувається формування фахівця, розвиток його професійної самосвідомості, формування і вдосконалення професійних знань, вмінь, навичок, оскільки кожна особистість унікальна і неповторна, і формування мотивації до майбутньої професійної діяльності обов'язково переломлюється через індивідуально-психологічні особливості потенційного фахівця [3, с. 283].

Мотиваційний компонент навчання забезпечує високі результати навчання, що є запорукою високого рівня виконання потенційним фахівцем своїх професійних функцій. Зацікавленість своєю обраною спеціальністю, предметами, що входять до кола професійного навчання сприяють активізації, так званої, «професійної спрямованості». Професійна спрямованість – психологічне явище, що характеризує

психологічну готовність особистості не лише до вибору напрямку майбутньої професійної діяльності, але й активного «входження» в цю діяльність, потенційної готовності виконувати професійні функції. Професійне самовизначення – це вибір із всіх професій тієї, що найбільше відповідає індивідуальним особливостям молодшої людини, сприяє професійному розвитку. Це – якісна особливість структури мотивів особистості, яка сприяє досягненню професійного успіху. Професійна спрямованість активно формується під час навчання у ВНЗ [1].

Характерними рисами системи освіти на сучасному етапі є тенденції демократизації, гуманізації, що є потребою суспільства у освічених громадянах, у визначенні їх права обирати той рівень освіти, який дозволить максимально розвивати свої здібності, задовольняти різні освітні потреби. Підготовка фахівця передбачає формування психологічної культури особистості, складовою якої є психологічна компетентність, оскільки крім спеціальних знань, вмінь та навичок в певній професійній галузі, фахівець повинен мати і високий рівень психологічної підготовки, що вимагає спеціально організованого процесу психологічної просвіти – засвоєння психологічних знань, оволодіння спеціальними вміннями та навичками, що набуваються під час вивчення психологічних дисциплін, виконання самостійних робіт, завдань практики, роботи студентів у наукових гуртках, проблемних групах, участі у наукових конференціях різного рівня. Психологічна просвіта становить собою складну інтегровану систему широкого соціального та організованого впливу на особистість, результатом якого стає формування її психологічної культури [2, с. 55].

На основі проведеного дослідження на базі природничого факультету Сумського державного педагогічного університету ім. А.С.Макаренка за авторською анкетною-опитувальником (Пухно С. В., Панченко К. Л., 2015), з метою вивчення розуміння студентами ВНЗ педагогічних спеціальностей (майбутніх викладачів дисциплін природничого циклу) значення психологічної просвіти, встановлено, що 92% опитаних студентів другого курсу природничого факультету денної форми навчання вважають, що психологічні знання є необхідною умовою сучасного життя і потрібні в усіх галузях, 8% зазначили, що це потрібно лише в професійній галузі.

Серед форми роботи у ВНЗ, що сприяють розвитку системи психологічних знань, вмінь та навичок, згідно результатам опитування, 63% опитаних студентів виділяють завдання проблемного характеру під час вивчення психологічних дисциплін; 37% – проведення диспутів у проблемних групах, тренінгів. 68% учасників опитування зазначили, що змогли б при необхідності, на основі власних знань, вмінь та навичок, отриманих під час вивчення психологічних дисциплін у ВНЗ, організувати і провести просвітницькі лекції для учнів ЗОШ, педагогів та батьків. Таким чином, у більшості студентів сформоване розуміння завдань просвітницьких функцій у майбутній професійній діяльності.

До функцій педагогічного працівника у професійній діяльності належать: функція мотивації і стимулювання (готовність застосовувати засоби, прийоми, технології щодо мотивації та стимулювання суб'єктів педагогічного процесу); проектувальна функція (визначати цілі – стратегічні, тактичні, оперативні, планувати процеси для досягнення бажаних результатів, планувати діяльність суб'єктів педагогічного процесу); організаційна (організовувати навчально-виховний процес, створювати умови для досягнення бажаних результатів); конструктивна функція (спроможність переносити знання та уміння з одного виду професійної діяльності в інший; добирати доцільні методи, форми, засоби педагогічної діяльності; конструювати педагогічні заходи; розробляти методичне забезпечення педагогічного процесу); дослідницька функція – організації та проведення досліджень (теоретичних, практичних), пошукової роботи; аналізу й узагальнення власного педагогічного досвіду; контрольно-аналітична (діагностична) – спроможність організовувати та проводити процедури контролю, визначати критеріальну основу оцінювання, здійснювати аналіз досягнень учнів; рефлексивна функція – здатність до переосмислення процесів, результатів, засобів їх досягнення; визначення шляхів покращення їх якості; здійснення аналізу та самооцінки власної професійної діяльності, розробки програми та планування особистого професійного розвитку, самоосвітньої діяльності. Виконання на відповідному рівні вказаних функцій вимагає від фахівця сформованої системи не лише фахових, але й психологічних знань, вмінь та навичок.

До особистісних якостей викладача, що є на сьогодні професійно ціннісними, оскільки вони постають необхідною умовою ефективності педагогічної діяльності, відносяться: комунікативні якості. здатність до емпатії; оперативно-творче мислення, що забезпечує вміння швидко й вірно орієнтуватись під час спілкування залежно від ситуації та індивідуальних особливостей його учасників; вміння підтримувати зворотній зв'язок у спілкуванні; керувати своїм емоційним станом; вміння прогнозувати можливі педагогічні ситуації, наслідки своїх дій. На сьогодні потребою педагога є розвинені вербальні здібності: культура мовлення; багатий лексичний запас; вірний підбір мовних засобів; володіння мистецтвом педагогічних переживань (педагогічно доцільних переживань); здатність до педагогічної імпровізації, уміння застосовувати всю різноманітність засобів впливу (переконання, навіювання, застосування різних прийомів впливу). Вказані якості розвиваються в процесі навчання у майбутніх педагогів у ВНЗ. Підготовка професіонала вимагає розвитку у майбутніх фахівців творчого професійного мислення, соціальної активності, креативності, професійної та психологічної компетентності, критичності мислення. Вважаємо, що для ефективності розвитку вказаних складових майбутніх педагогів, на базі ВНЗ необхідно

створювати інтегровані просвітницькі програми, проводити тренінгову роботу для студентства з залученням до співпраці фахівців різних галузей.

Література

1. Тарасова Т. Б. Психологічні особливості студентства. Навчально-методичний посібник для магістрантів / Т. Б. Тарасова. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2004. – 50 с.
2. Тарасова Т. Б. Психологічна просвіта : навчальний посібник / Т. Б. Тарасова. – Суми : Університетська книга, 2013. – 462 с.
3. Шмелькова Г. М. Інноваційні підходи у вихованні сучасного студентства як специфічної соціальної групи / Г. М. Шмелькова // Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (16-17 квітня, 2008 року, м. Суми). – Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2007. – С. 283-289.

Анотація. Михайличенко С.Е., Депутат О.Ю. Психологічна просвіта студентів ВНЗ. В статті представлені здобутки теоретичного та експериментального вивчення розуміння студентами ВНЗ педагогічних спеціальностей значення психологічної просвіти під час проходження професійного навчання.

Ключові слова: професійна мотивація, професійна спрямованість, професійне навчання, психологічна культура, психологічна просвіта.

Аннотация. Михайличенко С.Э., Депутат А.Ю. Психологическое просвещение студентов ВНЗ. В статье представлены результаты теоретического и экспериментального изучения понимания студентами ВНЗ педагогических специальностей значения психологического просвещения во время прохождения профессионального обучения.

Ключевые слова: профессиональная мотивация, профессиональная направленность, профессиональное обучение, психологическая культура, психологическое просвещение.

Summary. Mykchailychenko S., Deputat O. University students' psychological education. The achievements of theoretical and experimental studies of the University students' of pedagogical specialties understanding of the importance of psychological education during vocational training are under review in the article.

Key words: professional motivation, professional orientation, professional training, psychological culture, psychological education.

Л. В. Моторна

кандидат педагогічних наук
Вінницький технічний коледж, м. Вінниця
lesja110@mail.ru

КОМПОНЕНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ НАВЧАННЯ ПРИРОДНИЧО-НАУКОВИХ ДИСЦИПЛІН У КОЛЕДЖАХ

Досвід викладання природничо-наукових дисциплін у технікумах і коледжах, застосування різноманітних методів науково-педагогічного дослідження дозволяють визначити компоненти професійної спрямованості природничо-наукової підготовки у ВНЗ I-II рівнів акредитації технічного профілю.

Різні аспекти професійної спрямованості загальноосвітніх дисциплін у системі професійної освіти обґрунтовані у працях С.Я. Батишева, В.Ф. Башаріна, Р.С. Гуревича, Г.С. Гуторова, О.С. Дубинчук, М.І. Мамутова, О.Я. Кудрявцева, К.К. Платонова, Л.Д. Хромової.

Над проблемою діагностики професійної спрямованості працювали С. Деллінгер, М.К. Котіленков, Г.С. Нікіфоров, Є.М. Павлютенков, Г.В. Резанкіна, Дж. Холланд, К.Т. Юнг.

Мета цієї статті полягає у теоретичному обґрунтуванні компонентів професійної спрямованості навчання природничо-наукових дисциплін у підготовці молодших спеціалістів технічного профілю.

Основою структурних характеристик професійної спрямованості навчання природничо-наукових дисциплін є структура педагогічної діяльності. Дані структурні характеристики є динамічним утворенням, в якому виділяють систему таких компонентів як змістовний, мотиваційно-ціннісний, діяльнісний, регулятивний.

Змістово-організаційний компонент професійної спрямованості природничо-наукової підготовки у ВНЗ I-II рівнів акредитації технічного профілю полягає у відповідності змісту природничо-наукової підготовки цілям і завданням сучасної професійної освіти у ВНЗ I-II рівнів акредитації. Основою такої